

Hevosten kanssa joudumme toisinaan tilanteisiin, joissa se jännittyy tai stressaantuu, vaikka se kuulunutkaan alkuperäiseen suunnitelmaan. Koulutusmetodista riippumatta olisi äärettömän tärkeää välttää turhaa stressiä hevosta koulutettaessa. Tämän päivän kilpa- ja harrastehevosekäränsivät erilaisista käytöshäiriöistä sekä suolistovaivoista, kuten vatsahaavasta. Vaikka kaikkea stressiä ei voidakaan eliminoida hevosen elämästä, uusien asioiden oppimiseen se ei kuulu automaattisesti.

Vaikka tunne on hevosten kanssa toimiessa edelleen tärkeintä, ei nykytekniikan tarjoama mahdollisuus kannata syrjäyttää tai aliarvioida. Sen avulla meidän on mahdollista erottaa, milloin hevonen todellakin pelkää, on yli-innokas tai milloin jostakin toiminnasta on tullut tapa, ilman että siihen enää liittyy tunnetila, joka mahdollisesti on alun perin toiminnan käynnistänyt.

teksti: Jaana Pohjola

Sykemittarista apua myös koulutukseen

”Vain rento hevonen oppii”. Tätä mantraa hoemme kaikki kilpaa, mutta mistä tiedämme kuinka rento hevonen on? Sykkeen mittaamista on käytetty jo kauan hevosten fyysisen valmennuksen tukena. Sykkeen on havaittu olevan hyvä indikaattori eläimen – kuten myös ihmisten – stressin tasolle. Stressiä voidaan arvioida lisäksi käytöstä tulkitsemalla sekä syljen ja plasman kortisolipitoisuuksia tarkkailemalla. Sykemittari on käytännöllinen väline; se kertoo enemmän kuin omat silmät ja on jokaisen käytettävissä. Syljen ja plasman kerääminen voivat jo sinällään stressata eläintä, mutta sykevyöhön voi eläimen totuttaa nopeasti.

Vuime vuosikymmenen aikana sykettä on käytetty tiedonlähteenä, kun on tutkittu tuotanto- ja lemmikkieläinten stressiä ja hyvinvointia, ongelmakäytöksiä, pito-olosuhteiden vaikutusta hyvinvointiin, yksilöllisiä ominaisuuksia kuten temperamenttia. Esimerkiksi imppaavilla hevosilla syke pysyi matalampana kuin niillä imppaavilla hevosilla, joilla pidettiin pantaa, joka esti imppaamisen mekaanisesti. Tästä voidaan päätellä, että stereotyyppinen käytös on eläimelle selviytymiskeino, joka lieventää olosuhteiden aiheuttamaa stressiä.

Eläimen syke kohoaa silloin kun se liikkuu. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että liikkeen aiheuttamasta sykkeen noususta huolimatta hevosen stressitasoa ja sen tunnereaktiota erilaisiin ärsykkeisiin voidaan mittauksen avulla luotettavasti arvioida. Sykemittaus auttaa hevosen kouluttajaa kehittämään omaa silmää sekä arvioimaan paremmin hevosen kuormitustasoa. Lisäksi sykemittarin avulla tehtävissä harjoituksissa voi hevosen stressitilan nähdä koko ajan ja sen myötä kyetään suunnittelemaan harjoitukset hevoskohtaisesti. Tutkimuksissa on havaittu, että hevosen sykkeeseen vaikuttaa monen muun asian lisäksi ratsastaja ja peruskoulutusvaiheessa varsinkin selkäänousu. Sykemittaria voitaisiin käyttää apuna, kun muodostetaan sopivia ratsukoita.

Tein itse lastaustutkimuksen, jossa mittasin hevosten sykettä ja muita stressireaktioita ennen ja jälkeen kahden viikon lastauskoulutusjakson. Vaikka jokaisella hevosella on hevoskohtainen syke, keskiarvoissa koulutusjakson läpikäyneiden hevosten sykkeet olivat alhaisemmat kuin kouluttamattomien hevosten sykkeet. Syketasot korreloivat lisäksi muiden stressimerkkien kanssa: mitä korkeampi syke oli, sitä enemmän hevoset vastustelivat, peruuttivat, steppasivat ja näyttivät pelokkailta lastaustilanteessa. Kiinnostava havainto oli lisäksi se, että ratsuhevosilla stressitaso oli korkeimmillaan trailerin edessä lastaustilanteen alussa, kun taas ravurit menivät nopeasti sisälle traileriin ja niiden sykkeet kokosivat huomattavan paljon vasta sisällä trailerissa. Harjoittelu kannattaa, ja varsinkin tuntemattoman hevosen käyttäytymisen tarkkailua koulutustilanteessa helpottaa sykemittari. Pelkokäyttäytymistä ja vastustelua esiintyi 17 prosenttia vähemmän koulutetuilla kuin kouluttamattomilla hevosilla yleensä. Keski- ja maksimisykkeet olivat merkittävästi alhaisemmat koulutusjakson läpikäyneillä kuin kouluttamattomilla hevosilla.

Applied Animal Behaviour Science 88 (2004) 121–136

Applied Animal Behaviour Science 121 (2009) 140–147

Physiology & Behavior 92 (2007) 293–316

Computers and Electronics in Agriculture, Volume 64, Issue 1, November 2008, Pages 78–84

Munsters et al. (2011), The influence of challenging objects and horse-rider matching on heart rate, heart rate variability and behavioural score in riding horses, The veterinary journal.

Schmidt, Aurich, Möstl, Muller, Aurich; Changes in cortisol release and heart rate variability during the initial training of 3-year-old sport horses. Hormones and behaviour 2010

<http://elainkoulutus.wordpress.com/2011/07/19/lastaustyo/>